

**รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ
ของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย**
**Buddhist Participatory Community Development Model of
Wang Saphung Municipality Loei Province**

พระปลัดธนากร สนมโน (เพราะละ)¹

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ² และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Phrapalad Thanakorn Santamano (Prota)¹

PhramahaDaosiamVajirapanyo² and Sowit Bamrungphak³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Corresponding Author E-mail: boonyyalis00@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบมี ส่วนรวมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, (2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมี ส่วนรวมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย (3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยอุปนัยวิเคราะห์ และการพรรณนาความเรียง

ผลจากการวิจัยพบว่า

1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยพบว่า แนวทางที่ตอบสนองความต้องการในการ พัฒนาชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกันนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม ในกระบวนการ ความคิดและชุมชนมีการนำไปประพจน์ปฏิบัติ เพื่อให้มีความเจริญขึ้นทั้งในด

¹ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

านทักษะ ด้านความ เขาใจในการดำเนินชีวิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผล
ในการพัฒนาตนและส่งผลให้ เกิดความสำเร็จผลต่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

2) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ พบว่า เกิดจากตัวคนใน
ชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงเป็นหลัก สามารถแบ่งสภาพปัญหาได้เป็น 5 ด้าน คือ (1) ด้าน
สังคม ได้แก่ ขาดความรอบคอบในการบริโภคปัจจัย 4 (2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ขาดความ
ยั่งยืนหนี้เพียร และขาดการอดออมทรัพย์ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การขาดความละอายต
อผลของการทำที่จะมาสนองตน (4) ด้านการปกครอง ได้แก่ การขาดความอดทนและขาด
การเสียสละ ขาดคุณธรรมและ จริยธรรมในการปกครอง (5) ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ขาดการ
พิจารณาถึงผลดีต่อการอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นต้น

3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง
จังหวัด เลย โดยการนำหลักทฤษฎีการพัฒนาทั้ง 4 ประการ ได้แก่ การพัฒนากาย การ
พัฒนาศีล การพัฒนา จิตและการพัฒนา ปัญญา ขั้นตอนการพัฒนาดังกล่าวโดยการผาน
การฝึกอบรมและการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความ เขาใจในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต
อง เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม ให้ดีขึ้นและนำเอาทฤษฎี ดังกล่าวมาบูรณาการใน
การพัฒนา เพื่อประพฤติและปฏิบัติในชุมชนเทศบาล เมืองวังสะพุงไปในสิ่งที่ถูกต้องดีงามต
อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน

Abstract

This examination had 3 objectives of which are listed as follows: (1) to study the perception of society progression stationed on Buddhist principles, (2) to study the problems in advancing a community with Wang Saphung District, (3) to study the Wang Saphung District Buddhist-style community development model. Data was analyzed with inductive and descriptive analysis methods. The outcome of the examination found the following:

1) Concepts, theories and principles were consistent with community-oriented development Buddhists of Wang Saphung Municipality, Loei Province. Protocol that met the obligations of appropriate development, led to there being consistent communities There are observable changes in the process, ideas and communities that were carried out to behave. For there to be growth and development in terms of skills in understanding life as well as efficiency and creative effectiveness; the results of the development would of

have to show that there was progression within each community following Buddhist principles and morals.

2) The position in the advancement of Buddhist-style communities, led to the discover of people in the community of Wang Saphung Municipality of wisdom being mainly divided into 5 areas, primarily (1) social aspects, for example, the lack of prudence in consumption, factor 4 (2) The economy is lacking vigor. (3) The environmental aspect demonstrated the scarcity of stigma on the result of the work that would satisfy himself. (4) The government can't carry out action, with lack of composure, atonement, morals and ethics in governance (5) The moral principles showed the absence of attention of favorable results in the management of traditions, good culture, etc

3) The Buddhist-style community development model of Wang Saphung District Loei Province, applied the four development theory principles such as physical development, precepts development, mental development and the development of such wisdom by evolution of discipline and coordinating activities To promote knowledge, the knowledge of the proper understanding way to live life, would lead to the change concept and behavior patterns changing. Furthermore, in order to improve and apply the theory integration should be implemented into progression and development. Lastly, to properly behave and act in the municipal community, the city of Wang Saphung would have to do things morally and ethically.

Keywords: Development of Communities

บทนำ

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยรัฐได้กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นนั้น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาสังคมในทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาและอนาคตของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิต ความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีความแตกต่างกันมาก เช่น มีประชาชนจำนวนมาก รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน ยังเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์เป็นวิธีเดียวของการมีส่วนร่วมของประชาชน (The Prime Minister, 2009 : 48) หรือเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์ คือ การทำประชามติ รวมทั้งยังเข้าใจไปว่า กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการจัดการ หรือแก้ไขข้อขัดแย้ง ที่ได้เกิดขึ้นแล้ว ในขณะที่เป้าหมายสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การช่วยป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ หากขาดการมีส่วนร่วม ดังนั้น ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 43 จึงได้ให้ความสำคัญกับ
แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้าน
การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ " บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ " ซึ่งอธิบายไว้ว่า

1) อนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และ
จารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

2) จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ
ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

3) เข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ ให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์
ต่อประชาชน หรือชุมชน หรือเร่งด่วนการดำเนินการใด อันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่าง
สงบสุข ของประชาชน หรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงาน
ของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณา
ด้วย ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน (สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง
หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐในการดำเนินการ
ดังกล่าวด้วย) (The Secretariat of the Senate, 2017:12)

ในปัจจุบันนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หรือ
การสร้างเสริมพลังให้กับชุมชนกำลังเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการ
พัฒนาที่ยั่งยืน ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดย
การจัดเวทีประชาคมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพของชุมชนเองในการแก้ปัญหา
ของชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าศักยภาพของชุมชนในวิสัยทัศน์ใหม่ คือ กระบวนการเคลื่อนไหวที่
นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่เป็นอิสระ การพึ่งพาตัวเองได้อย่างมั่นคงแล้ว
ประสานกันเข้าเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในทุกระดับ เพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์และ
ร่วมมือกันวางแผนชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ชุมชน

เทศบาลเมืองวังสะพุง อธิบายไว้ว่า สำหรับเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะของความเป็นชุมชนเมือง ให้ประชาชนมีสิทธิ มีส่วนร่วมใน
การปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยและใกล้ชิดประชาชนมาก
ที่สุด เท่าที่ปรากฏในเขตเทศบาลนั้นจะเป็นลักษณะผสมผสานกันของความเป็นเมืองและ

ชนบทรวมกัน ประชาชนจึงรวมอยู่ด้วยกันอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ฐานะ หรือ รายได้ ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ที่ผ่านมาก็มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนหลายส่วนก็ได้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนางานในด้านต่างๆ ซึ่งมีการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมากการบริหารงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลตลอดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนประสบผลสำเร็จไปในส่วนหนึ่ง และยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควร (Policy and plan analysis Technical and Planning Division, 2016-2018 : 19)

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ เพื่อเสริมศักยภาพให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ คือ การพัฒนา 4 ด้าน พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา กล่าวคือ หลักธรรมเหล่านี้ สามารถนำไปเป็นกระบวนการในการพัฒนาได้ในทุกระดับ โดยมุ่งการพัฒนาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ได้เป็นอย่างดี ยังจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เพิ่มความสมัคสมานสามัคคี ความเอื้ออาทร ความมีเหตุมีผลในการทำงานร่วมกัน ความสอดคล้องและครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรและประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของหลักธรรมเพื่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชนของเทศบาลเมืองวังสะพุงจังหวัดเลย ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

2. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative research ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับ 91 เล่ม 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิดและแนวทฤษฎี พร้อมทั้งตำรา เอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ที่เป็นหลักการว่าด้วยการพัฒนาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง 20 ชุมชนๆ ละ 1 คน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสะพุง 1 ชุมชนบ้านวังสะพุง 2 ชุมชนบ้านนาหลัก1 ชุมชนบ้านนาหลัก2 ชุมชนบ้านศรีบุญเรือง1 ชุมชนบ้าน ศรีบุญเรือง2 ชุมชนบ้านเลิง ชุมชนบ้านหนองเงิน ชุมชนวัดศรีมื่น ชุมชนบ้านบุงคล้าน้อย ชุมชนบ้านบุงคล้า ชุมชนวัดวังสะพุง ชุมชนบ้านบุงสไล ชุมชนบ้านน้อยนา ชุมชนวัดจอมมณี ชุมชนบ้านปากเป่ง ชุมชนบ้านบุงผักก้าม ชุมชนวัดป่าประชาสรรค์ ชุมชนร่วมใจพัฒนา ชุมชนวัดพุทธสิมาราม และบรรพชิต 5 รูป ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดจอมมณี เจ้าอาวาสวัดป่าประชาสรรค์ เจ้าอาวาสวัดศรีมื่น เจ้าอาวาสวัดศรีอุดมวงศ์ เจ้าอาวาสวัดประชาราษฎร์นิมิต

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้บริหารเทศบาลเมืองวังสะพุง จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการดังนี้

(1) กำหนดแนวคำถามจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงประเด็นคำถามการวิจัย

(2) กำหนดแหล่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งหมดจำนวน 30 คน/รูป จากพื้นที่การวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

(3) กำหนดรูปแบบของโครงสร้างแนวคำถาม โดยนำไปเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาล

เมืองวังสะพุง เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

(4) ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวคำถามการวิจัยสำหรับการสนทนากลุ่มต่อไป

แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดแนวคำถามการวิจัยจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่การจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้บริหารเทศบาลเมืองวังสะพุง

(2) รูปแบบของโครงสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้นำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ เพื่อความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการรวบรวมข้อมูล

(3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งหากผู้วิจัยมีคำถามสงสัย หรือไม่เข้าใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็จะสอบถามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อความชัดเจนต่อไป

(4) ตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูล และหาข้อสรุปรวมของข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ 1 นี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองวังสะพุง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น รวมถึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

(Key Informants) แล้วสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาสำคัญได้ 5 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม

ขั้นที่ 3 ศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นนี้ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (Face-to-Face In-depth Interview) จำนวนทั้งหมด 30 คน/รูป โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ โดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรเพื่อขอสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบคำถามและความชัดเจนในคำตอบที่ได้รับ รวมไปถึงการกำหนดวัน การกำหนดเวลาและการกำหนดสถานที่ ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์และเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง ในขั้นนี้เป็นการนำผลจากการศึกษาในขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 นำมาสังเคราะห์ แล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อการพัฒนาชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดการวิจัย และนำไปใช้ประกอบการอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อสรุปผลการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำมาเขียนสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539

2. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร งานนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสิ่งพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลจาก Internet เป็นต้น

3. การจัดทำเครื่องมือการวิจัย

4. การสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือ การสัมมนาย่อย (Seminar) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากภาคสนามในการลงพื้นที่ของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

5. การนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น
6. เมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยแล้ว จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาเขียนสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลของการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย"สรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

(1) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 คน/รูป และมีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุงว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีรากฐานมาจากคนชุมชนที่เป็นปัญหาสำคัญ หลายประการ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ ทองคำและด้านอื่นๆปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธ การบริโภคนิยม ปัญหาองค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนาจความสะดวกและตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคมและวินัย

(2) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุง จากสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลยซึ่งมีอยู่ 5 ประการ เช่น สภาพปัญหาในด้านสังคม สภาพปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหาในการปกครองและสภาพปัญหาในด้านวัฒนธรรม สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีดังนี้

1) สัมภาษณ์เชิงลึก : ปัญหาด้านสังคม สภาพปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาความยากจน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัญหาดังกล่าวอาจมีหลายประการ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิตปัญหาด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดินปัญหาด้านทุนดำเนินงานในการผลิตของเกษตรกรหรือ ปัญหาหนี้สินและการขาดแคลนทุนดำเนินการปัญหาการเก็บรักษาผลผลิต และปัญหาด้านสังคมในชุมชนอีกประการหนึ่งคือปัญหาด้านยาเสพติด เช่น อยากรอง อยากรู้ อยากเห็น อยากสัมผัส ซึ่งเป็นสาเหตุของยาอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าไม่ติดแต่เมื่อลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติดถูกเพื่อนชักชวน ส่วนใหญ่พบในกลุ่มเยาวชน ทำตามเพื่อน เพราะต้องการ การยอมรับจากเพื่อนฝูง หรือใช้แล้วทำให้ขยันจึงเหมาะแก่การเรียน หรืออันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บ จนเกิดการติดยา เพราะใช้เป็นประจำเกิดจากขาดสติยังคิด ภาวะสิ่งแวดล้อมรอบตัว เอื้ออำนวยที่จะส่งเสริมและผลักดันให้หันเข้าหายาเสพติด เช่น ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับให้ทำเพื่อความอยู่รอด อยากรวยเร็ว หรือพักอาศัยอยู่ในแหล่งที่มีการเสพยาและค้ายาเสพติด

2) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุงนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เหลืออยู่ สร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ หากทุกคนในชุมชนรวมในกันเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งที่ลงมือกระทำด้วยตนเองและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถฟื้นฟูบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นกลับคืนสู่สภาพมาอย่างเดิมได้

3) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุงมีหลายประการ เช่น การผลิตสินค้าและการบริการอย่างมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เพราะมีค่านิยมที่ผิดๆ พ่อแม่ต้องรับผิดชอบทั้งที่มีรายได้ไม่มาก ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิตปัจจัยที่จำเป็นและเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ

และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ราคาการเกษตรตกต่ำเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขให้
ถูกวิธีการต่อไป

4) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านการปกครอง ปัญหาและสาเหตุใน
การปกครองชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโต
อย่างไม่สม่ำเสมอภาคการเกษตรมีความอ่อนแอและมีความเสี่ยงต่อกลุ่มนายทุน หรือ
แม้แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่เท่าเทียมกัน เช่น การบุกรุกป่าอุทยานแห่งชาติการทำเหมือง
แร่ทองคำ ปัญหาต่างๆเหล่านี้หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยเอาใจใส่ในปัญหาดังกล่าว กล่าวได้ว่า
เหมือนกับว่า ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ปัญหาทั้งหลายควรได้รับการดูแลอย่างจริงจังเอาใจ
เพราะถ้าปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นบ่อยๆอาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนและยังเป็นการ
ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติและของชุมชนนั่นเอง

5) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับด้าน
วัฒนธรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับเยาวชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากค่านิยม ความเชื่อ ใน
ปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่างๆจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด
ความรู้สึก วิธีการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น
อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรศัพท์ คนรุ่นใหม่ หรือเยาวชนจึงไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
อย่างเพียงพอเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุง ซึ่งต้องหาทางแก้ไขปัญหา
ต่อไป

2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

1) สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมี
ส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับ
หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ในบทที่ 2 พบว่า การ
พัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางด้านความคิดและพฤติกรรมของชุมชน
กล่าวคือ เพื่อให้มนุษย์มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ด้านทักษะและความสามารถ
ดังนั้นกระบวนการพัฒนาต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

การที่มนุษย์จะคิดจะทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนอง
ความต้องการนั้นองค์กรใดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานอย่าง
เพียงพอจะเกิดปัญหาตามมา จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์งานวิจัยในครั้งนี้ เห็นได้ว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองวังสะพุง เกิดจากภายในตัวบุคคลเป็นสำคัญโดยเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของชุมชน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของคนในชุมชน กระบวนการในการมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชน เพื่อให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ทักษะความสามารถโดยผ่าน 2 ขั้นตอน คือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง และการส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน หรือกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง

2) หลักธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง ซึ่งอยู่ในบทที่ 2 พบว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์นั้น หลักการใหญ่ คือ เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

ดังนั้น การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไปการนำหลักธรรมจึงต้องมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงเพื่อนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้เป็นรูปธรรมผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงมีพัฒนาอย่างถูกต้องโดยประเด็นในการสัมภาษณ์"การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธโดยการฝึกอบรมและจัดกิจกรรม ควรเป็นอย่างไร"

การพัฒนาชุมชนต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนในการทำวิจัยในครั้งนี้มีอยู่ 4 ทฤษฎี คือ "ทฤษฎี 4 หมายถึง การเจริญการทำให้เป็นให้มีขึ้นการฝึกอบรมซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ

(1) การพัฒนากายคือการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

(2) การพัฒนาศีล คือ พัฒนาความประพฤติหรือการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

(3) การพัฒนาจิต เช่น การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

(4) การพัฒนาปัญญาเช่น การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ผลจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ พบว่า การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด การประพฤติปฏิบัติของชุมชนให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การปกครองและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านความต้องการของแต่ละคนเช่น ทศนครี อารมณ์ความรู้สึกและมีระบบการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยครอบคลุมในการพัฒนา 4 ด้าน ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ พัฒนากายพัฒนาศีล พัฒนาจิตและการพัฒนาปัญญา โดยผ่านขั้นตอนในการอบรมและการจัดกิจกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนองค์กรและในสังคมเพื่อความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพราะตามความต้องการของชุมชน เทศบาลเมืองวังสะพุงมีหลายรูปแบบ เช่น ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เป็นต้นความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงานความต้องการทางสังคม (Social Needs) ต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ความต้องการการยกย่องและยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วยโดยเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ยอมรับความสามารถของตนและความสำคัญของตนเองมากขึ้น

เป็นต้น ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (Needs for self - actualization) หรือความต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏและพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จ

2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลจากการสังเคราะห์ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ผู้วิจัยพบว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมักจะเห็นประโยชน์ตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม หรือมีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองถูกต้องเสมอเหตุนี้ ความต้องการในด้านต่างๆจึงเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ ดังนั้น การใช้ทฤษฎีในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา จึงเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ติงาม ถูกต้องตามหลักศีลธรรมควรจะนำไปปฏิบัติต่อตนและอื่น ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจะบ่งบอกถึงการมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุมีผล กตัญญูกตเวที รู้จักการรักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักประหยัทยอดออม มีความยุติธรรม มีความเพียรมีไม่ตรีจิต มีความเมตตาและกรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย

3) หลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลการสังเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ จากการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและความต้องการในการพัฒนาของชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปพัฒนา เพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากความต้องการของชุมชน คือ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การปกครองและวัฒนธรรม

จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้เป็นอย่างดีและมีความเป็นรูปธรรมในผลของการปฏิบัติ เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิตประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ติงามและนำความสุขมาให้ในชุมชน สังคมองค์กร แก่ตนและบุคคลอื่น หลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ก็จะสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชนได้ 5 ด้านด้วยกัน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม

4) ผลจากการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

จากสภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงเทศบาลเมืองวังสะพุงและซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ (1) ปัญหาด้านสังคม (2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (4) ปัญหาด้านการปกครอง (5) ปัญหาด้านวัฒนธรรม ผลการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความต้องการเพื่อการพัฒนาชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุงคือการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อปรับประยุกต์ใน ในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุงโดยการนำเอาความต้องการในการพัฒนาชุมชนทั้ง 5 ประการ นำมาปรับประยุกต์ใช้และสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

(1) รูปแบบการพัฒนากายมี 2 รูปแบบ คือ "สัมมากัมมันตะ" ได้แก่ การพัฒนาปัจจัย 4 และอินทรี 5, "สัมมาอาชีวะ" ได้แก่ หลักสัมมาชีพ หรือมีจกฉวนฉินชา

(2) รูปแบบการพัฒนาศีลมี 3 รูปแบบ คือ "สัมมาวาจา" ได้แก่ วจีสุจจริต 4 "สัมมากัมมันตะ" ได้แก่ กายสุจจริต 3, "สัมมาอาชีวะ" ได้แก่ การเลี้ยงชีพที่สุจจริต ไม่คดโกง ไม่คอร์รัปชัน

(3) รูปแบบการพัฒนาคิตมี 3 รูปแบบ คือ "สัมมาวายามะ" ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร มีความคิดสร้างสรรค์, "สัมมาสติ" ได้แก่ มีสติและไม่ประมาท ควบคุมตนเองได้ "สัมมาสมาธิ" ได้แก่ มีความมั่นคง มีความเมตตา ไม่เบียดเบียนคนอื่น

(4) รูปแบบการพัฒนปัญญามี 2 รูปแบบ คือ "สัมมาทิฐิ" ได้แก่ มีความคิดที่เป็นระบบ รู้จักพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่างๆ แล้วค่อยลงมือทำ, "สัมมาสังกัปปะ" ได้แก่ มีความคิดที่จะออกจากอกุศล โมหะ โลภะ โกรธและหลง ไม่มีความพยายบาท

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งพบว่ารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย โดยการนำหลักธรรมทั้ง 5 ประการ คือ พรหมวิหาร 4, หิริ-โอตตปปะ, ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์

4, กตัญญูกตเวทิตา, และทศพิธราชธรรม โดยนำหลักธรรมดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการอบรม

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) รูปแบบการพัฒนากาย

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนากาย คือ การสร้างทัศนคติที่ว่าปัจจัย 4 เป็นเพียงความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ด้วยแนวคิดนี้ จะช่วยให้คนในชุมชนได้ปรับวิถีใช้ใหม่ มาเป็น การใช้ด้วยความยับยั้งชั่งใจ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้และมีความรอบคอบระมัดระวังในการใช้ควรมุ่งใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ โดยรักษาเสื้อผ้าของตนให้สะอาด นุ่งห่มแล้วสุภาพเรียบร้อย ด้านอาหาร อบรมเกี่ยวกับการเน้นที่ความครบถ้วนทางโภชนาการมากกว่าการรับประทานอาหารที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ตามชอบใจ ที่อยู่อาศัย ควรอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ใกล้แหล่งอาหารและผู้คนในบริเวณที่อาศัยเป็นคนดี มีศีลธรรมและต้องหมั่นดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง หมั่นออกกำลังกายเป็นประจำและตรวจสุขภาพประจำปีและฝึกอบรมส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทางโรงเรียนจัดอบรมให้กับนักเรียน หรือเยาวชน เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษรวมทั้งแนวทางในการตัดสินใจบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนากายคือ การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยเทศบาลเมืองวังสะพุงเป็นต้นแบบ โดยเน้นผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา เช่น ปัจจัยด้านสื่อ หรือสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมบริโภค ได้แก่ สื่อโฆษณาที่ได้รับจากทางวิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนชักนำให้วัยรุ่นมีการเลือกบริโภคอาหารตามกระแส โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของวัยรุ่นส่งเสริมสนับสนุนการปลูกผักและผลไม้ไว้บริโภคและมีเหลือก็นำไปขาย หรือแปรรูปไว้บริโภคและจำหน่ายและมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลง เพื่อเป็นลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด รมรงค์การลด ละ เลิก อบายมุขและมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายภายใน

2) รูปแบบการพัฒนาศีล

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาศีลคือ การอบรมระเบียบวินัย ซึ่งเป็นด้านความประพฤติ เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ หรือข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมายบ้านเมืองและเป็นคนมีศีลธรรม เช่น การมีระเบียบวินัยต่อตนเองและบุคคลอื่น ต่อ

สถานที่ ต่อบรรทัดฐานทางสังคมและอบรมด้านคุณค่าของชีวิต เพื่อให้เข้าใจว่าควรมีเมตตาต่อกัน โดยพิจารณาว่าถ้าเป็นชีวิตของเราที่ถูกทำลายจะมีความรู้สึกอย่างไรและให้คิดว่า เมื่อตนเองสร้างเหตุปัจจัยไว้อย่างไร ผลจากการฆ่า กฎแห่งกรรมนั้นก็สะท้อนผลกลับมาหาตนเองแน่นอน

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาศีล คือ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนด้านการปกครอง คือ การเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาเทศบาลให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยความเห็นชอบร่วมกันของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆกิจกรรมด้านสังคม คือ การเข้าค่ายพุทธบุตรในวัด เพื่อจัดกิจกรรมในด้านพุทธศาสนา เพื่อลดความรุนแรงในสังคมในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา

3) รูปแบบการพัฒนาจิต

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาจิตคือ อบรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการช่วยเหลือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างเมืองสะอาด นำอยู่ นำท่องเที่ยว อบรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การเก็บขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีการการส่งเสริมคุณธรรมเยาวชนโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ โดยเฉพาะกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในวิถีชีวิตในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ได้นำหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตได้อย่างมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตของตนเอง

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิต คือ การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมเป็นกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การกิจกรรมเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือเป็นลักษณะการโต้วาที ประเด็นของกิจกรรมคือ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันกิจกรรมเกี่ยวกับการกระตุ้นสติปัญญา เกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมขาดความต่อเนื่อง เพราะเยาวชนถูกปล่อยปละละเลยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงและอันตราย จนซึมซับและนำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาในด้านอื่นๆที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว การกระตุ้นเพื่อให้ได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นคนรุ่นต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

4) รูปแบบการพัฒนาปัญญา

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การพิจารณาถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเช่น การอบรมด้านทางพุทธศาสนา คือ ศีลธรรม วัฒนธรรมสูญเสียความภาคภูมิใจ

ในความเป็นคนไทย การปฏิเสธรั้วธรรมเนียม การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนที่ตั้งมาในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อน ความประณีตของพุทธศาสนา วัฒนธรรม คตินิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิจารณาถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ที่มีมานานและเป็นวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพุทธศาสนา โดยหาวิธีทางเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวเอาไว้ให้ยาวนาน เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีท้องถิ่น หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้คุณค่าและน้อมนุรักษ์เอาไว้ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของคนไทย กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แสดงถึงความกตัญญูต่เวทิตา กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและทัศนคติที่ดี เช่น แสงเทียนแสงธรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อรำลึกถึงพระคุณแม่ กิจกรรมจุดเทียนปัญญา เป็นการสร้างสำนึกให้เด็กรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำความดี ละเลิกความชั่วและตั้งใจทำแต่ความดี

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยของรัฐที่รับผิดชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย ควรพัฒนาเพื่อปรับปรุง แก้ไขนโยบาย ในกรอบแผนการพัฒนารัฐส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยมุ่งเน้น เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความตระหนักและมีความพยายามในปฏิบัติเพื่อพัฒนาชุมชนและตนเองทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนากาย ด้านพัฒนาศีล ด้านการพัฒนาจิตและด้านการปัญญา โดยสะท้อนถึงผลกระทบที่ตามมาหากยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี

(2) ควรส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้เป็นต้นแบบในการมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนมีแนวทางในการนำไปปฏิบัติตาม รวมถึงทำความร่วมมือข้อตกลงกับกรมการศาสนา กระทรวงมหาดไทย สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการจัดฝึกอบรม จัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกภาคส่วนในประเทศ

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ควรพัฒนาและปรับปรุง ด้วยการแก้ไขนโยบายในกรอบแผนการพัฒนารัฐในระยะยาว หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย โดยการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการ

ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความตระหนักและพยายามเอาหลักการในการพัฒนานำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

(2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของเทศบาลทั่วประเทศ ให้มีความสอดคล้องกับกรอบแผนการพัฒนาชุมชนส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดทำ เช่น ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นสำนักพระพุทธศาสนา ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นต้น รวมถึง มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผนอย่างสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนมีการถ่ายทอดความรู้ลงไปสู่ทุกระดับ โดยการมุ่งเน้นให้ชุมชน เกิดกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง และมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกิจกรรมอย่างชัดเจน สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

(1) การศึกษากระบวนการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างแนวทางในการพัฒนาโดยนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์เข้ากับหลักการเพื่อการพัฒนาชุมชน

(2) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนด้วยการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในชุมชนในระดับภูมิภาค

(3) การศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชน โดยการประยุกต์หลักธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับภูมิภาคมาประเมินผลเพื่อหาข้อแตกต่าง เพื่อหาจุดด้อยและจุดเด่น เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาชุมชนในระดับชาติต่อไป

References

- Policy and plan analysis Technical and Planning Division. (2016). *Three-Year Development Plan, Copies: 2016-2018*. Wang Saphung Municipality Wang Saphung District : Loei Province.
- The Prime Minister. (2009). *Office of the Prime Minister On listening to public opinion, BE 2549*. Bangkok: Public Service Center Office of the Prime Minister.
- The Secretariat of the Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand*. Bangkok: Printing Office The Secretariat of the Senate.